Halk Bilgisi Haberleri

İstanbul - Eminönü Halkevleri Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi tarafından
çıkarılır aylık mecmua

MÜDÜR
MEHMET HALİT BAYRI

Altıncı cilt: Sayı 61 - 72
İkinciteşrin 1936 - Birinciteşrin 1937

İ S T A N B U L
BÜRHANNEDDİN BASIMEVİ
1 9 3 7

ALTINCI CİLDİN FİHRİSTİ

Sayı : 61 — İkinciteşrin 1936

Sayı : 62 — Biricikânun 1936

Sayı : 63 — İkincikânun 1937

Sayı : 64 — Şubat 1937

Sayı : 65 — Mart 1937

Sayı : 66 — Nisan 1937

Sayı : 67 — Mayıs 1937

Sayı : 68 — Haziran 1937

Sayı : 69 — Temmuz 1937

Sayı : 70 — Ağustos 1937

Sayı : 71 — Eylül 1937

Sayı : 72 — Birinciteşrin 1937

HALK BİLGİSİ HABERLERİ

İstanbul Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih şubesi tarafından çıkarılır aylık mecmua

Yazı İşleri Müdürü : MEHMET HALİT BAYRI

Yıl : 6 İkinciteşrin 1936 Sayı : 61

ALTINCI YIL

« Halk Bilgis Haberleri », geçen ay çıkan altmışıncı sayısiyle besinci yılını bitirdi. Şimdi elimizde bulunan bu nüsha, mecmuanın altıncı senesine ait ilk sayısıdır. Bir kaç müstesna bir tarafa bırakılacak olursa, memleketimizde bir İlim mecmuasının beş yıl gibi oldukca uzun bir müddet, bütün gayrı müsait şartlar içinde intizamla çıktığı, şimdiye kadar pek görülmemiş bir hâdisedir. Resmî ve kuvvetli himayeler altınde kurulan mecmuaların bile, ömürleri pek uzun olmamış, beş on sayıdan sonra bunların hepsi sönüp gitmiştir.

«Halk Bilgisi Haberleri», kendi yolundan hiç ayrılmıyarak, maksat ve hedefini hiç kaybetmiyerek hattâ ilk nüshasında almış olduğu şekilde dahi, son sayısına kadar hiç bir değişiklik göstermiyerek intişar eden hemen biricik mevkut Türk mecmuasıdır. Muhtelif sarsıntılara uğramasıaa rağmen, mecmuanın beş yıl yaşamasındaki sır ise, onun etrafında toplananların mesleklerini, mesailerini sevmelerinden ve bunlara bağlılıklarının bir an için olsun gevşememesinden ibarettir.

« Halk Bilgisi Haberleri» ni ilk çıkaran, «Halk Bilgisi Derneği» nin İstanbul merkezidir. Bu derneğin, Ankaradaki umumî merkezi tarafından kurulan «Halk Bilgisi Yıllığı» nın 1928 senesine mahsus ilk cildinden sonra bir daha neşri kabil olamamış, bu sebeple derneğin İstanbul merkezi, iddiasız ve mütevazi bir surette çıkarılacak küçük bir mecmuada yaşama ve ilerleme kabiliyetinin bir az daha fazla olabileceğini düşünerek her ay neşredilmek ve bir formadan ibaret olmak üzere «Halk Bilgisi Haberleri» nin temelini atmıştır.

« Halk Bilgisi Haberleri » nin ilk sayısı ikinci teşrin 1929 tarihinde çıkmıştır. Buna nazaran, mecmuanın bugün beş değil, yedi yaşını bitirerek sekizinci senesine girmiş olması icap eder. Fakat «Halk Bilgisi Dernegi İstan-

bul Merkezi»nin 1 Mayıs 1931 tarihinden 25 Nisan 1933 tarihine kadar yani iki yıl, bütün isteklerine ve gayretlerine rağmen, mecmuayı neşretmek imkânını bulamaması, bu gün onun ömrünü daha küçük bir sayı ile tesbit etmemizi mecburi kılmaktadır.

« Halk Bilgisi Dernegi İstanbul Merkezî», dernek umumî merkezinin tavsiyesi üzerine ve diğer şubeler gibi 1933 senesinde Halkevinin kadrosu içinde çalışmağa başlamış ve o tarihten itibaren «Halk Bilgiei Haberleri» de, İstanbul Eminönü Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat şubesi tarafından çıkarılmakta bulunmuştur. Bundan sonra hiç bir sekteye uğramadan neşrolunan mecmuanın, memleketimizde kendi sahasında yegâne eser olduğunn söylemek, okuyucularımıza yeni bir şey bildirmek demek dağildir.

« Halk Bilgisi Haberleri», ilk sayısından son nushasına kadar, Halk Bilgisinin şumulü içinde bulunan her mevzua ait malzemeyi ihtiva etmektedir. Dil, edebiyat, âdet ve an'ane, itikat, halk teşkilâtı, esnaf ve iktısat işleri, sağlık ve bakım işleri, musiki ve raksı, güzel sanatlar, halk hayatı ve oyunları, ziraat ve hayvancılık ev ve ev eşyası gibi birdenbire hatıra gelen ve gelmiyen hususlara tâalluk eden vo İstanbul, Ankara, Konya, Sivas, Bursa, Erzurum, Gaziantep, Adana gibi büyük merkezlerde olduğu kadar ve belki buralardan çok küçük kasabalarda ve uzak köylerde derlenen bu malzeme, işlenmiş bir halde mecmuanın sayfalarında toplu ve hazır bulunmakta ve bunlardan istifade etmek isteyecek ve istifade etmesini bilecek ilim adamları için eşsiz birer cevher mahiyetini taşımaktadır.

« Halk Bilgisi Haberleri », ilk kurulduğu dakikada tamamile gösterişsiz bir programla işe başlamıştır. Bu program, eğer hulâsa edilmek istenirse, « mecmuanın mahdut sahifelerini, memleketin muhtelif köşelerinde derlenen ve hiç el sürülmeden, hiç işlenmeden gönderilen halk bilgisi malzemesine tahsis etmekten ibarettir » denilebilir. Birdenbire pek kısa, pek sade ve basit sanılması mümkün olan bu programın tatbikı, mecmuaya büyük bir değer temin etmiş, onu bütün ilim ve istişrak âleminde daima aranılır ehemmiyetli bir kaynak haline getirmiştir.

Vakıa ara sıra bazı arkadaşlar, mecmuada âlimane tetkik yazılarınında bulundurulmasına taraftar olmuşlar, bu hususta ısrar etmişler, hattâ münakaşa ve mücadeleye bile girişmişlerse de, gayesini pek iyi bilen ve bu gayeye nasıl varılabileceğini kezâlik pek iyi tayin etmiş olan mecmua, bu ısrarları dinlememiş, bu münakaşa ve mücadelelere karışmıyarak sessizce işine devam etmiştir.

« Halk Bilgisi Haberleri » nin şimdiye kadar muvaffakiyetle tatbik ettiği programın bundan sonrası için de değiştirilmesi düşünülmemiştir. O bihetle, mecmuanın bu sayısında ve müteakıp sayılarında eskilerine naza-

ran hiç bir başkalık görülmemesi ihtimali yoktur. Genç ve münevver arkadaşların elinde ve idaresinde sağa sola sapmıyarak, dün hangi istikamete gidiyorsa, bu gün de ayni istikameti bırakmıyan mecmua, isteğinin tahakkukuna, kendisi gibi temiz bir kalple, öz bir inanışla çalışan müesseselerin doğumunu görmek saadetini kazanmış, « Türk Dili Araştırma Kurumu » ile « Kültür Bakanlığı»nın halk bilgisi sahasındaki yüksek çalışmalarına sevinç ve heyecanla şahit olmak bahtiyarlığını hissetmiştir. Sade bununla da kalmıyarak « Halk Bilgisi Haberleri » nin ilk sayısı çıktığı sıralarda « Halk Bilgisi » adı verilen müessesenin varlığından malûmatı olmıyan ve « Halk Bilgisi » denilince garip bir ruhî halet içinde bu mefhumu bir türlü kavrayamıyan kimselerin, bugün Halk Bilgisi sahasında ön safta çalıştıklarını gören mecmua, mesaisinin bu mukadder semeresine zavkle bakmıştır. Küçük, mütevazı, himayesiz bir mecmua için, bütün yukarıdanberi söylemek istediğimiz hususlar, az sayılamıyacak birer mükâfattır, sanırız. Mecmua, altıncı senesine girerken ona yeni muvaffakıyetler dilemek borcunu ödemekle seviniyoruz.

Mehmet Halit Bayrı

PARMAK KADAR ADAM

Evvel zaman içinde bir gün bir çiftlik sahibi, ahçısına güzel bir yemek yapmasını emretmiş. Ahçı da yemeği hemen hazırlıyarak ateşe koymuş ve pişirmeğe başlamış, bir taraftan da ocağın başında ateşleri karıştırıyormuş.

Birdenbire ocağın ateşleri arasından mini mini, parmak kadar bir adam çıkmış, ahçı ile konuşmağa başlamış. Küçük adam evvelâ:

— Dostum, benim karnım çok aç, bana bir az yemek verirmisin, demiş.

Ahçıbaşı da :

— Yemeğe ben karışmam, onunla bir çok kimsenin karnı doyacak, cevabını vermiş. Küçük adam yalvarmış:

— Ne olur bir kaşıkcık ver, demiş.

Ahçı, küçük adamın mahzun haline acımış ve ona bir kepçe yemek vermiş. Parmak kadar adam eline kepçeyi alınca bir anda tenceredeki yemeğin hepsini yemiş ve oradan kaybolmuş.

Ahçı bu manzara karşısında şaşırmış ve ağlamağa başlamış. Çiftlik sahibine giderek meseleyi anlatmış.

Çiftlik sahibi ahçının sözlerine evvelâ inanmamış ve onu tektir etmiş. Ahçı yalvarmağa ve israr etmeğe başlayınca, inanmış ve merhamet ederek, ocağa bir kazan yemek daha koymasını emretmiş. Şayet cüce gene gelirse kafasına kepçe ile vur, demiş.

Ahçı yeniden yemek pişirmeğe başlamış ve cüce de meydana çıkmıs. Ahçıdan, torbasına bir parça et koymasını rica etmiş. Ahçı:

— Artık hiç bir şey veremem, beyefendi kepçe ile kafanı kırmamı söyledi, demiş

Küçük adam bu söz üzerine:

— Sakın ha... Dostum, bir gün senin de başına bir felâket gelir, ben de sana yardım ederim, şimdi evde karım hasta yatıyor, bir parça et verde zavallıya götüreyim, diye yalvarmış.

Ahçı, küçük adama bu sefer de acımış ve ona bir parça et vermiş.

Cüce, gene kepçeyi eline alınca yemeklerin hepsini yemiş, bitirmiş ve oradan kayboluvermiş. Ahçı da ağlıya ağlıya çiftik sahibine gitmiş, vaziyeti anlamış. Efendi fena halde kızmış;

— Ona bir daha yemek verirsen seni kovarım, diye bağırmış.

Ahçı yeniden yemek pişirmiş ve cüce de üçüncü defa olarak meydana çıkmış. Ahçı kepçeyi eline alarak:

— Seni maskara seni, beyefendi seni öldürmemi söyledi, diyerek cücenin üzerine yürümüş.

Cüce çok korkmnş ve;

— Bir gün sen de aç kalırsın, soğuktan titrersin, demiş çocuğum hasta, karım ise öldü, evimde yemek pişirecek ve bir yudum su verecck kimsem kalmadı. Bari hasta çocuğum için yarım kaşık yemek ver, diye yalvarmış

Ahçının bu sözler üzerine kalbi sızlamış, ona, hasta çocuğuna vermek üzere bir kepçe yemek uzatmış, tenceredeki yemeklerin hepsi de bir anda yok olmuş, cüce de kaybolmuş.

Ahçının başına bu da gelince, zavallı ağlamağa ve kendi kendine küfretmeğe başlamış;

— Cüce beni aldattı, gene yemeğimi çaldı, diye kendi kendine söylenip duruyormuş

O sırada çiftlik sahibi içeri girmiş ve ahçının sözlerini işitmiş;

— Defol buradan ahmak!.. Bu geceyi burada geçirdikten sonra yarın pılını pırtını topla git, diye haykırmış.

Bunun üzerine çiftlik sahibi kâhyasına, yemek pişirmesini emretmiş;

— Şayet cüce gelirse, hemen öldür demiş. Yemek ateşe konmuş ve cücede meydana çıkarak tencereye bakmağa başlamış. Kâhya:

— Sana yemek mi veririm hain, diyerek kepçe ile kafasına vurmuş. Cüce de hacıyatmaz gibi yere düşerek kalkmış ve kaybolmuş.

Kâhya yemeği pişirmiş ve çiftlik sahibine götürmüş:

— Artık cüce gelmiyecektir, demiş.

Ertesi sabah eski ahçı eşyalarını toplıyarak dışarıye çıkmış. Birdenbire cüce başı bağlı olduğu halde ahçının karşısına gelerek:

— Haydi gidelim dostum. Ben sana yol için bazı şeyler vermek istiyorum, demiş.

Ahçı da cücenin arkasından yürümeğe başlamış. Ocağın altında güzel bir eve girmişler. Burası cücenin evi imiş. Cüce ahçıya bir kutu vererek:

— Bu senin bana yaptığın iyiliklerin mükâfatıdır, ne istersen kutunun üstüne vur, hemen olacaktır, demiş.

Ahçı kutuyu alarak, sevinçle mutfağa dönmüş. Kâhyanın karşısına geçerek kutuya vurmuş.

— Yolcu için bir çuval ekmek, demiş, derhal önüne ekmekler gelmiş. Kâhya şaşırarak:

— Arkadaş bu kutuyu nereden buldun, diye sormuş.

Ahçı da her şeyi olduğu gibi anlatmış ve sonra vedalaşarak yola çıkmış.

Kâhya yalnız kalınca, kabahatini düşünerek kendi kendine:

— Ben şimdi cüceye akşamki kabahatimi affettiririm, bana da böyle bir kutu verir, demiş.

Tencereyi ateşe koymuş, saatlerce beklemiş. Fakat cüce bir daha görünmemiş.

KÜFECİ

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zsman içinde fakir bir küfeci varmış. Bu zavallıcık çalışıp kazandığı para ile kendini idare edermiş.

Bu, bir gün eşraftan birinin evine yük götürmüş. Dönüşte, mahalle çocuklarının bir yılan taşladığını görmüş. Hemen onlara dönerek:

— Çocuklar taşlamayın, günahtır, onun da canı var. Ben size bu günkü kazancımı vereyim de, gidin ceviz alın, oynayın, demiş.

Çocuklara para vermiş, yılanı almış eve getirmiş. Yaralarına ilâç sürmüş; hayvanı süt ile beslemiş. Küfeci, yılanı iyi olduktan sonra evde yazık olmasın diye bir tarlaya götürmüş bırakmış. Hayvan tarlada hem yürür, hem de dönüp küfeciye bakarmış. Küfeci, yılanın bu halinden şüphelenmiş ve bana galiba «arkamdan gel!» demek istiyor, diyerek yılanı takip etmiş. Nihayet yılan bir yere gelmiş ve orada çöreklenmiş. Yine dönerek Küfeciye bakar sonra da yere bakarmış. Adamın şüphesi ziyadeleşmiş ve iğilerek yere dikkatle bakmış... Yerde kocaman bir halka varmış. Halkayı tutarak hızlıca çekmiş ve kocaman bir kapı açılmış. Yılan kapıdan içeri girmiş ve yine Küfeciye dönmüş bakmış. Arkasından küfeci de içeri girmiş. O sırada yılan silkinmiş ve güzel bir kız olmuş. Şaşkın şaşkın kendisine bakan küfeciye :

— Sen beni ölümden kurtardın, ben de sana bir iyilik yapacağım, demiş. Küfeciye arkasından gelmesini işaret ederek :

— Şimdi babamın huzuruna çıkacağız, babam sana, ne istersin, diye sorarsa, sen : «Sağlığınızı» dersin, eğer çok ısrar ederse, «dilinizin altındaki çöpü isterim» dersin, demiş.

İkinci kapıdan girmişler. Kapıcılar kızı görünce, babasına müjde götürmüşler, adamı da içeri almak istememişler. Fakat, kızın getirdiğini anlayınca, içeri girmesine müsaade etmişler.

Kız, babası yılanların padişahı Şahmeranın yanına girmiş ve başından geçenleri anlatmış. Kendisini kurtaran adamı da getirdiğini söylemiş. Şahmeran buna çok memnun olmuş ve Küfeciyi yanına çağırarak :

— Dile benden ne dilersin? demiş.

Küfeci :

— Sağlığınızı padişahım, cevabını vermiş.

Şahmeran :

— Peki, daha ne istersin, diye ısrar etmiş.

Küfeci kızın tenbihi üzerine :

— Dilinizin altındaki çöpü isterim Şahmeranım, demiş. Kızın babası şaşırmış ve :

— Sen onu nereden biliyorsun? Ben sana altın, elmas, gümüş ne istersen onlardan vereyim, demiş.

Küfeci :

— İstemem, demiş. Padişah da :

— Sen bunu kızımdan öğrendin değil mi? Demiş ve çöpü çocuğa vermiş.

Kız, çöpü babasından aldığı için çocuğu tebrik etmiş ve :

— Sana çöpün nasıl kullanılacağını söyliyeyim, çöpü bir yere koyarsın : «çöpelemin, çöpelemin» , dersin, bir arap gelir; ona ne istersen emredersin, demiş.

Çocuk, kıza veda ederek evine dönmüş, çalışmadığı için karnı çok açmış. Çöpü meydana çıkarmış ve kızın söylediklerini söylemiş. Meydana bir arap çıkmış :

— Beblek, demiş.

Küfeci de :

— Benim karnım çok aç, bana tavuk kızartması getir, demiş.

Hemen tavuk kızartması gelmiş ve küfeci karnını doyurmuş.

Aradan bir kaç zaman geçtikten sonra bu çocuk, uzak bir memleketin padişahının kızına talip olmuş. Padişah kızını vermemek için çok masraf göstermiş ve :

— Kırk deve yükü inci, kırk deve yükü zinet, benim sarayıma karşı kırk odalı bir köşk hazırla, kızımı sana vereyim, demiş. Fakat, Küfecinin bunları hazırlıyacağını hiç ümit etmemiş.

Küfeci arabı çağırarak :

— Padişahın istediklerini birer birer saymış ve bunları kırk günde hazırlıyacağsın, demiş. Hepsi de kırk günde kazırlanmış.

Padişah şaşırmış ve buna! bir çare düşünmüş: O memlekette cadı ve sihirbaz bir kadın varmış. Onu çağırmış :

— Küfecinin bu işleri yapışındaki kuvvet nedir? Bunu anlarsan sana ne istersen vereceğim; kızımı bu oğlandan kurtaralım, demiş. Kadın :

— Peki efendim, diyerek küpüne binmiş ve yılandan kamçısını alarak beş dakikada küfecinin memleketine gelmiş. Küpünü ve kamçısını bir mağaraya saklamış

Ezan vakti Küfecinin kapısını çalmış, yabancı olduğunu, sokakta kaldığını, bir gecelik evine kabul etmesini rica etmiş. Çocuk iyiliği çok sever miş. Evine kabul etmiş. Yemişler, içmişler ve sonra konuşmağa başlamış-

lar. Çocuk, padişahın kızını alacağını, her istediğini yapacağını söylemiş. Kadın da, fakir olduğu halde bunları nasıl yaptığını sormuş.

Küfeci de çöp meselesini olduğu gibi anlatmış ve çöpü göstermiş. Kadın, adamın çöpü nereye koyduğuna dikkat etmiş ve gece yarısı çöpü oradan alarak kaçmış. Küpüne binerek memleketine dönmüş ve padişaha meseleyi anlatmış. Kadın:

— Çöpelemin, demiş.

Karşılarına arap çıkınca padişah, küfeciyi kuyuya atmasını söylemiş.

Zavallı küfeci evinde kedisile beraber uyuyormuş. Arap bunları alarak bir kör kuyuya atmış. O sırada adam da uyanmış ve şaşırmış kalmış. Tabiî birkaç gün aç kalmışlar. Ne yapalım, diye düşünürlerken bir delikten bir fare çıkmış. Kedi, fareyi tutmak istemiş, fakat adam razı olmamış. Bu, farenin çok hoşuna gitmiş ve adama bir iyilik yapmak istemiş;

— Ne istiyorsan söyle, demiş.

Küfeci de derdini anlatarak:

— Padişahtaki çöpü isterim, demiş.

Fareler bunun üzerine içtima etmişler. Aralarından bu işi başaracak dört kişiyi seçmişler. Birincisi topal fare, ikincisi bir gözü kör fare, üçüncüsü kuyruğu araba tarafından çiğnenmiş yarım kuyruklu fare, dördüncüsü de ihtiyar fare.

Bu dört arkadaş yola çıkmışlar. Şakalaşa şakalaşa, eğlene eğlene padişahın narayına varmışlar. Heman tavan arasına çıkarak keşfe başlamışlar. Kör fare, bir gözü ile padişahın odasını gözetlemeğe başlamış. Padişah, emin olmak için çöpü iple tavana asmış. Kör fare bunu arkadaşlarına haber vermiş. İpi yavaşca keserek çöpü almışlar ve Küfeciye getirmişler. Küfeci çöpü alınca hemen arabı çağırmış, kendisini kuyudan çıkartmasını emretmiş.

Eve geldikten sonra arabı tekrar çağırmış ve padişahı yanına getirmesini bir de cadı karıyı öldürmesini söylemiş.

Arap evvelâ cadıyı öldürmüş. Padişahı da güç hal ile getirmiş. Küfeci padişahın karşısına geçerek:

— Ben senin her istediğini yapmıştım. Fakat sen sözünde durmadın. Eğer kızın beni hakikaten istemiyorsa zarar yok... Hele sen vermiyorsan halin yamandır. Ben senin padişahlığını şimdi istersem bu çöple mahvederim, demiş ve padişahı affetmiş; Arabı çağırarak sarayına götürmesini söylemiş.

Padişah saraya gider gitmez telaş ile hazırlık yapmış, kızını yeni yapılan kırk odalı köşke gelin götürmüş. Bu suretle hem padişah ölümden kurtulmuş, hem de kızı, temiz kalpli ve iyiliği çok seven bir adama düştüğü için mes'ut olmuş, saltanatlı bîr hayat geçirmişler...

MURADINA NAİL OLMIYAN DİLBER

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde gayetle fakir bir karı koca varmış. Oturdukları memlekette karınlarını zor doyuruyorlarmış. Çalışarak para kazanmak için başka bir memlekete gitmişler. Kadıncağız gebe imiş. Nerede yatacakları belli olmadığı için sokakta dolaşırken o memleketin ahalisi bunlara hamamda bir oda vermiş. Odaya girdikleri sırada kadının sancısı tutmuş. Kocası da ebe bulmak için sokağa çıkmış.

Adam sokakta iken karısı bir kız çocuğu doğurmuş. O esnada hamamın duvarı yarılarak içinden üç tane kadın çıkmış. Kadınlardan biri :

— Bu kızın yürüdüğü yerde çimenler bitsin, demiş.

İkincisi :

— Ağladıkça gözünden inciler dökülsün demiş.

Üçüncüsü :

— Güldükçe güller açılsın, demiş.

Gene bu kadınlardan biri koynundan bir pazmant çıkararak çocuğun annesine :

— Al bunu, kızının koluna geçir, sakın bu muskayı çıkarma, demiş ve bundan sonra da üçü de birden ortadan kaybolmuşlar.

Adam eve geldiği zaman bir kız çocuğunun doğduğunu görünce çok sevinmiş, dünyalar onun olmuş.

Bir ay sonra çocuk ağlamağa ve ağladıkça da gözünden inciler dökülmeğe başlamış ..

İnciler çoğalmış ve bu fakir karıkoca o kadar zengin olmuşlar ki, oturdukları hamamı satın almışlar. Daha bir çok incileri olduğu için bir kısmı ile de büyük bir konak yaptırmışlar. Bir taraftan da kız büyümüş, adı da dillere destan olmuş.

Hitem padişahının oğlu bu kızın methini duyar ve yürüdüğü yerlerde çimenler bittiğini, ağladıkça gözünden inciler döküldüğünü, güldükçe güller açıldığını işitirmiş. Nihayet dayanamıyarak annesine gitmiş ve bu kızı allahın emrile istemesini söylemiş.

Ertesi gün Sultan Hanım doğru kızın evine gitmiş ve annesinden kızı istemiş. Onları razı etmiş. Kızın parmağına yüzüğü takarak onbeş gün sonra gelip alacağını söylemiş ve saraya dönmüş.

Kızın anası ve babası düğün için çehiz olarak ne hazırlamak lâzımsa almışlar ve yapmışlar. Nihayet on dört gün olmuş, kızın gitme zamanı yaklaşmış.

Yalnız, kız giderken yanında da bir kadın bulunması icap ediyormuş. Bunun için kızın hocasına müracaat etmişler. Kadın razı olmuş ve evine giderek ertesi gün için biri tuzlu diğeri tuzsuz iki poğça yapmış. Bir de

kızı varmış. Yola çıkacakları gün onu da yanına almış. Hitem memleketine gidecek olan arabaya binmişler. Yolda kendi kızının karnı acıkmış. Tuzsuz poğçayı çıkararak vermiş. Gelin hanıma da dönerek :

— Sen de poğça yemek istermisin, diye sormuş. Kız :

— Siz bilirsiniz, demiş.

Kadın hemen koynundan tuzlu poğçayı çıkarmış ve kıza vermiş. İki kız karşılıklı poğaçaları yemişler. Kendi kızı bir az sonra susamış. Koynundan bir şişe su çıkararak vermiş Derken gelin hanım da susamış :

Kadın :

— Bir gözünü verirsen sana su veririm demiş.

Kız naçar razı olmuş ve bir gözünü vererek bir parçacık su içmiş. Epiye yol giltikten sonra, kız tuzlu yediği için gene susamış ve hocasından su istemiş. O da :

— Bir gözünü daha verirsen ben de sana su veririm, demiş.

Kız öteki gözünü de vererek bir yudum su içmiş, fakat kör kalmış. Araba gitmekte devam ederken, kadın, kızın gelinlik elbiselerini soyarak kendi kızına giydirmiş ve öteki kızı da arabadan aşağı atmış. Kızını saraya getirmiş. Sehzade bahaneler bularak kızı güldürmüş, fakat kızın yanaklarında güller açmamış...

Arabadan atılan zavallı kız ağlamağa başlamış. Gözünden inciler dökülmüş. O sırada bir oduncu baba geçiyormuş. Bir kızın ağladığını görünce yanına yaklaşarak niçin ağladığını sormuş, kız da başından geçenleri birer birer anlatmış ;

— Babacığım ne olur beni evine götür, diye yalvarmış.

Adamcağız :

— Kızım ben fakirim Hem evim de üç tane kızım var. Bir de sen gelince dört olursunuz, ben size bakamam, cevabını vermiş.

Kız, oduncu babanın ayaklarına sarılmış :

— Babacığım sen beni evine götür de bakmasını düşünme, demiş.

İhtiyar adamın yüreği dayanmamış ve kızı evine götürmüş. Evdeki kızlar bu zavallıya çok iyi bakmışlar. Kız, ağladıkça gözünden inciler dökülmüş. Oduncu baba bu incilerle güzel bir köşk yaptırmış. Birgün dört kız aralarında konuşuyorlarmış. Bir tanesi gülünç bir masal anlatmış. Hepsi birden gülüşmüşler. Bu kızın yanağında da iki gül açmış. Kız, bu gülleri kopararak oduncu babaya vermiş ve :

— Baba, bu gülleri al, Hitem Padişahının sarayının önüne giderek, vakitsiz gül satıyorum, diye bağır. Eğer, kaç paraya satıyorsun, diye sorarlarsa, bir göze bir gül satıyorum dersin, demiş.

Oduncu baba gülleri almış, peki, diyerek sokağa çıkmış. Padişahın sarayının önüne gelince :

— Vakitsiz gül satıyorum... Vakitsiz gül satıyorum, diye bağırmağa başlamış..

Şehzadenin Hanımı pencereden başını uzatarak :

— Baba kaç paraya satıyorsun, diye sormuş.

Oduncu baba da :

— Kızım bu gülleri para ile satmıyorum. Bir göz verene bir tane satıyorum, demiş.

Kızın annesi bunu duyunca :

— Kız, cebindeki gözler duruyor mu? demiş.

Kızı da :

— Duruyor anne, cevabını vermiş.

Bunun üzerine annesi :

— Onları ver de iki gülü de al, demiş.

Kız, gözleri vererek iki gülü de almış. Oduncu baba gözleri doğru kıza getirmiş. Kız da gözlerini yerine koymuş...

Şehzade akşam eve geldiği zaman, karısı karşısına çıkmış ve :

— Paşam, bugün annem beni güldürdü. Bu güller de yanağımda açtı. Ben de size sakladım, demiş ve gülleri Şehzadeye vermiş. Şehzade gülleri öyle bir koklayış koklamış ki, oduncu babanın evindeki kız hamile kalmış.

Kız bir gün oduncu babayı yanına çağırarak :

— Babacığım şu karşıki dağa yeşil bir türbe yaptır. Fakat kapıları açılıp kapanırken : «Muradına nail olmıyan dilber» diye ses çıkarsın, demiş.

Oduncu baba, peki, diyerek yerinden kalkmış ve bir kaç gün içinde böyle bir türbe yaptırmış.

Şehzadenin karısı, bu kızın oduncunun evinde olduğunu öğrenmiş ve kolundaki muskayı aldırmak için bir kocakarı bulmuş.

Kocakarı bu kızın bulunduğu eve gelmiş :

— Beni bu gece tanrı misafiri kabul etmezmisiniz, demiş. Evdekiler :

— Ederiz, demişler :

Kocakarı kızın yanına yaklaşmış :

— Ama kızım ben senin odan da yatacağım, demiş.

Kız razı olmuş;

— Peki anne, yat, demiş.

Gece her kes uyuduktan sonra kocakarı kızın bileziğini çalarak kaçmış ve ertesi gün de kız ölmüş. Oduncu baba kızı, kendi vasiyeti üzerine dağda yaptırdığı türbeye götürmüş ve tabutiyle bırakmış.

Aradan uzunca bir zaman geçtikten sonra Şehzade bir gün dağlarda dolaşmağa çıkmış, yeşil türbeyi görünce merak ederek yanına çıkmış. Türbenin önünde durmuş. Kapılar açılıp kapanırken :

— Muradına nail olmıyan dilber, diye ses çıkarıyorlarmış.

Bu, şehzadenin merakına gitmiş. İçeri girerek tabutun kapağını açmış. Bir de bakmış ki, tabutun içinde yanaklarında kırmızı güller dolu melek gibi bir kız yatıyor. Oduncu babayı çağırarak bu kızın kim olduğu sormuş. İhtiyar, şehzaye her şeyi olduğu gibi anlatmış. Şehzade, tabuttaki kızın asıl kendi alacağı kız olduğunu anlayınca orada hiç durmadan doğru sarayına gitmiş. Cadı karının kızından bileziği almış ve türbeye gelerek tabuttaki kızın bileğine takmış. Kız hemen dirilmiş ve huri gibi bir kız olmuş. Şahzade sevgilisini alarak sarayına getirmiş Kocakarı ile kızına adamakıllı dayak attırarak katırların arkasına bağlatıp dağlara sürdürmüş. Sevgilisi ile kırk gün kırk gece düğün yapmış. Onlar ermiş muradına....

MÜNECCİM BAŞI

Evvel zaman içinde bir melekette bir karı koca varmış. Bunlar çok fakir oldukları için kendi memleketlerini bırakıp Bağdata gitmişler. Her gün iş aramak için sokaklarda dolaşıp dururlarmış. Bir gün karşılarına bir adam çıkmış, erkeğe dönerek:

— Yahu sen her gün buralarda neden dolaşıp duruyorsun? Diye sormuş.

Öteki:

— İş arıyorum, cevabını vermiş.

Adam bu sefer:

— Bir sanattan anlarmısın, demiş.

O da:

— Hayır, hiçbir sanattan anlamam, demiş.

Adamcağızın buna canı sıkılmış:

— Öyle ise iş bulamazsın, demiş ve sonra ilâve ederek:

— O halde eline bir balta al, git gümrükte odun kır, demiş.

Bunun üzerine herif bir balta alarak her gün gümrükte odun kırmağa ve bu suretle ekmek parasını kazanmağa başlamış.

Bir gün karı, kocasına:

— Kocacığım bana para ver de ben yarın hamama gideceğim, demiş.

Adam da karısına hamam parasını vermiş. Ertesi günü kadın doğru hamama gitmiş, fakat fakir olduğu için kimse yüzüne bakmıyormuş. O sırada bir kadın gelmiş. Herkes:

— Aman Müneccim başının karısı geldi, diye yerlere kadar iğilmiş. Kadıncağız da bu manzara karşısında şaşırmış kalmış. Akşam kocası eve geldiği zaman:

— Efendi ya Müneccim başı olursun, ve yahut ben seni istemiyorum, demiş.

Adam şaşırmış:

— Yahu karı sen deli mi oldun, neler söyleyip duruyorsun, ben okumak yazmak bile bilmiyorum, nasıl Müneccim başı olurum, demiş.

Ertesi günü adam işine gitmiş. Akşam eve gelince karısı:

— Efendi Müneccem başı oldun mu? Olmadınsa ben seni istemiyorum, demiş.

Herif bakmış ki karıya söz geçirmek mümkün değil, ertesi günü hoca kıyafetine girmiş ve eline de hokka, kalem, kâğıt ve kitap alarak hamamın kapısına oturmuş ve gelen geçene muska yazmağa ve kitap açmağa başlamış.

Akşam eve dönünce kadın gene:

— Efendi Müneccim kaşı oldun mu? Olamıyorsan bir daha bu eve gelme, demiş.

Zavallı adam ne yapacağını şaşırmış. Ertesi günü hamamın kapısı önüne oturmuş. Derken hamama bir paşa karısı gelmiş ve içerde bir elmas yüzüğünü kaybetmiş. Kapıdaki hocaya bir adam göndererek kitaba bakmasını söylemiş.

Herif kitaba bakarak yüzüğün bir saç arasında olduğunu söylemiş. Yüzük de o sırada hamamın su yoluna giden saçlar arasında bulunmuş. Hocaya büyük bahşış vermişler. Adam sevinerek evine gelmiş.

Hemen karısına koşmuş:

— Karıcığım bak sana neler getirdim, demiş.

Kadın da:

— Müneccim başı oldun mu? Diye sormuş.

Adam:

— Hayır olmadım, demiş.

Karısı kızmış:

— Olmadınsa ne bunları isterim ne de seni, buradan çık git, demiş.

Adam gene düşüne taşına hamamın kapısına gitmiş. O gün tesadüfen memleketin padişahı hamama gelmiş. Adam da içeri girerek ricalarda bulunmuş, yalvarmış, padişahı dışarı çağırmış. Padişah da dışarı çıkmış ve arkasından hamamın kubbesi yıkılmış. Padişah buna çok memnun olmuş ve ona bir çok bahşışlar vermiş, Adam akşam eve gelmiş. Karısına:

— Bak sana neler getirdim, demiş

Kadın da:

— Herif Müneccim başı olmadınsa buraya gelme, ben seni istemiyorum, cevabında bulunmuş.

Adam gne hamamın önüne gitmiş. O gün de padişahın sarayında bir pırlanta yüzük kaybolmuş, bütün hocalar bunu bulamamışlar. Bir de hamamın önündeki hocayı çağırmağa karar vermişler.

— O padişahı ölümden kurtardı. Yüzüğün de nerede olduğunu bilir, demişler ve hocayı çağırmışlar.

Adam saraya gelmiş ve padişahtan kırk gün mühlet istemiş. Bunu bir odaya kapamışlar. Orada yiyip içmeğe ve düşünmeğe başlamış. Odanın penceresinden de kazların ve ördeklerin olduğu yer gözükürmüş. Kazlardan birinin ayağı kırıkmış. Zavallı adam, ne cevap vereceğim, diye düşünürken bu kazın ayağı da içine dert olmuş, hep onunla meşgul olmağa başlamış. En nihayet kırk birinci gün olmuş. Hocayı padişahın huzuruna çıkarmışlar, söyliyecek bir şey bulamamış, korkmağa başlamış ve:

— Şu.... Şu.... Topal kazı getirin, diyebilmiş.

Topal kazı getirmişler ve karnını yarmışlar, pırlanta yüzük de meydana çıkmış. Meğer cariyenin biri yüzüğü çaldıktan sonra bu kaza yutturmuş ve kazı tanıyayım diye de bacağını kırmış... Ne ise, padişah buna çok sevinmiş ve hocayı bir çok para vererek sevindirmiş.

Hoca aldığı bahşişları akşam karısına getirmiş. Karı her zamanki gibi sormuş ve aksi cevap alınca:

— Ben seni istemiyorm. Ne zaman Müneccim başı olursan o vakit seni eve alırım, demiş.

Adam şaşkın şaşkın düşünerek sokağa çıkmış.

Padişah sarayın bahçesinde oturuyormuş. Yanında sıçrayan bir çekirgeyi avucunun içine saklamış ve:

— Çağırın şu hocayı, eğer avcumun içindekini de bilirse onu kendime Müneccim başı yapacağım, demiş,

Hocayı padişahın yanına getirmişler. Padişah sormuş:

— Avcumun içinde ne var, demiş.

Adam düşünmeğe başlamış. Ne desin?.. Bakmış ki işin içinden çıkamıyacak. Kendi halini gözönüne getirerek:

— Sizi hamamdan dışarı çağırdım, kubbe yıkıldı, kazı tutup getirin dedim, yüzük karnından çıktı, ne olacak, kaçan çekirge, uçan çekirge, nihayet sonunda burada tuzağa düşen çekirge, demiş.

Padişah da avcunu açmış ve içinden çekirge sıçramış. Hocanın bu sefer ki bilgisi padişahın hoşuna gitmiş:

— Bu adam herşeyi biliyor, onu kendime Müneccim başı yaptım, demiş.

Derhal adamın karısına haberler salmışlar, müjdeler götürmüşler, arabaya bindirerek saraya getirmişler.

Kadın gene kocasına:

— Müneccim başı oldun mu, demiş. Kocası da :

— Oldum, diye cevap vermiş.

Bunun üzerine yemişler, içmişler, muratlarına ermişler. Onlara masal, bizlere sağlık...

ESKİ ANAHTAR

Bir sene bir memlekette büyük bir kıtlık olmuş, o sene kimse yiyecek bulamamış. Köylüler iş ve yiyeçek bulmak için şehirlere inmişler. Bunların arasında Abbas isminde genç ve güzel bir delikanlı varmış. Abbasın annesi ve babası, kendisi daha küçükken ölmüş ve o, bir çiftlik sahibinin yanında büyümüş. Kıtlık gelince efendisi de aç ve işsiz kalmış, Abbasa yol vermeğe mecbur olmuş.

Abbas çiftlikten çıkmış, dağ, tepe aşmış, deretepe düz gitmiş, nihayet bir şehre gelmiş. Başını sokacak hiçbir yer bulamamış. Şehrin bir az dışarısında eski bir sarayın harabeleri içine girmiş ve geceyi orada geçirmiş. Uyumak için gözlerini kapar kapamaz, omuzu üstünde ağır bir şey duymuş. Gözünü açmış, bir el görmüş. Bu elin parmakları arasında bir mum yanıyormuş. Abbas gözlerini açar açmaz el mumla beraber yürümeye başlamış. O da mumun ziyasını takip ederek yürürmüş. Harabelerin altında büyük bir saraya girmiş. Burada binbir türlü yiyecekle dolu bir sofra varmış. Güzelce karnını doyurmuş. Gene mum tutan eli takip ederek süslü bir odaya girmiş. Burada işlemeli bir yatak varmış. Soyunmuş, yatağın üstünde bulduğu ipek geceliği giymiş, yatıp sabaha kadar rahatca uyumuş.

Sabahleyin el tekrar görünmüş:

— Aferin delikanlı, sen çok cesurmuşsun, demiş. Şimdiye kadar hiç bir genç beni takip ederek buraya girmiye cesarat edemedi. Eğer üç gece bu yatakta, başına ne gelirse gelsin, sabır ederek yatarsan, hem esir bir padişah kızını kurtarmış, hem de saltanata ermiş olursun, demiş.

Abbas, kızı kurtarmak için her şeye razı olmuş. O akşam sofrada tekrar karnını doyurmuş, yatağa girmiş. Gece yarısı odanın kapıları açılmış, ellerinde sopa olduğu halde bir kaç adam içeri girmiş. Bunlar, Abbası, vücudünde sağlam bir kemik kalmayıncaya kadar dövmüşler.

Sabah olunca el tekrar görünmüş, Abbasa sihirli bir takım ilâçlarla yiyecek getirmiş. Abbas ilâçların tesiri ile iyileşmiş. İkinci gece yine aynı adamlar gelmişler, Abbası gene dövmüşler, fakat Abbas, dayağı yemiş ve hiç sesini çıkarmamış. Ertesi sabah el yine ona sihirli ilâç getirmiş ve onu iyileştirmiş. Üçüncü gecesi bu sopalı adamların attıkları dayak daha müthişmiş; fakat Abbas gene sesini çıkarmamış. O sabah da el görünmemiş. Abbas, sabursızlıkla eli bekliyormuş. Hemen o dakikada odanın kapısı açılmış, içeri gayet güzel bir kız girmiş. Abbasın vücüdüne sihirli bir su sürmüş ve artık hiçbir şeyi kalmamış. Kalkmış, giyinmiş, sofraya gitmiş

Güzel kız da orada kendisini bekliyormuş. Beraber yemek yemişler. Kız o kadar güzelmiş ki, Abbas, şimdiye kadar bu derece güzel bir kız görmediği için hayrette kalmış ve gözlerini kızdan ayıramamış.

Bir az sonra kıza kim olduğunu sormuş. Kız :

— Ben bir Fas Sultanının kızıyım. Beni cinler aldılar ve buraya hapis ettiler ve beni şimdiye kadar bunların ellerinden kimse kurtarmaya muvaffak olamadı. Her gelen ilk dayakta kaçıyordu. Ben senelerden beri bu sarayda mahpusum. İnsan yüzü görmedim. Babama, anneme hasret kaldım. Bir akşam, bir padişahın oğlu ile evleniyordum. On sekiz atlı arabama kurulurken birden bire yedi kat gök açıldı, ve gökten çıkan bir ejder beni buraya getirdi. İşte o zamandanberi burada mahpusum. Beni kimse buradan kurtaramadı. Dayağa ilk sabreden sen oldun. Artık tılısım buzuldu. Ben şimdi babamın sarayına dönmeliyim, siz de arkamdan geliniz, demiş.

Kız, bu sözü söyler söylemez Abbasın gözü önünden kaybolmuş. Abbas gene kendini eski fakir elbiseler ile sarayın harabeleri üstünde bulmuş. Düşünmüş taşınmış, bu dilber kızı arayıp bulmağa ve onu takip ederek saraya gitmeğe karar vermiş. Fakat cebinde parası yokmuş. Bunun için yayan gitmeye mecbur olmuş. Tabiî bu yol uzun sürmüş.

Kız, saraya gittikten sonra Abbası çok zaman beklemiş. Fakat hiç görünmeyince, Abbasın sadakatsizliğine hükmetmiş Ümidini kesmiş, beklemekten usanmış, gözleri yolda kalmış, fakat bir türlü Abbas görünmüyormuş. Nihayet kendisini istiyen o padişah ile nişanlanmış, düğün günü kız altın arabasına girerken sarayın kapısı önünde yırtık elbisesi ile duran Abbası görmüş Kız, onu tekrar tanımış. Aylardanberi beklediği sevgilisi Abbas, tam vaktinde yetişmiş. Zavallı Abbas kıza mahzun mahzun bakıyormuş. Bu güzel sultanı elinden kaçırdığı için üzülüyormuş.

Kız arabasını durdurmuş. Kocası olan padişaha:

— Bir müddet evvel elmas çekmecemin anahtarını kaybetmiştim. Sonra yenisini yaptırdım, fakat tekrar eski anahtarı buldum Şimdi hangisini kullanmalıyım? Diye sormuş. Padişah da:

— Elbette eskisini kullanmalısınız, demiş.

Sultan, Abbası elinden tutmuş, padişaha götürmüş:

— İşte size söylediğim eski anahtardan meramım budur. Beni tekinsiz saraydan kurtaran bu delikanlıdır. Ben ona söz verdim, siz de padişahım başka birile evlenin, demiş.

Padişah kızın bu arzusu karşısında diyecek birşey bulamamış. Kızın babası da şaşırmış. Herkes hayretle pad şaha tercih edilen bu yırtık elbiseli genci süzüyor ve hayret ediyorlarmış. Padişah kıza:

— İkimizden birini tercih sizin elinizdedir, demiş. Ve kız Abbası tercih etmiş.

Bundan sonra sultan muhteşem bir düğünle kızını Abbasa vermiş...

MOR MENEKŞE

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, bir fakirin üç tane kızı varmış. Bu kızlar evlerinde oturur ve akşama kadar gergef işlerlermiş. Bir gün padişah;

— Bu gece hiç bir evde ışık yanmıyacaktır, diye emir vermiş.

O gece bu kızlar inatlarına ışıklarını yakmışlar. Gece padişah etrafı kontrola çıkmış. Gergefci kızların evinde ışık görünce, yaklaşmış ve pencereden içersini dinlemeğe başlamış.

Kızlar tatlı tatlı konuşuyorlar, bir taraftan da gergef işliyorlarmış.

Bir aralık en büyük kız :

— Beni bir şerbetçi alsa, bol bol şerbet içerdim, demiş.

Ortanca kız da :

— Ah beni bir ekmekci alsa, ben de bol bol ekmek yerdim demiş.

En küçük kız :

— Beni de bir padişah alsa ona, elime su döktürür, sonra bu suları gene ona içirirdim, demiş.

Padişah bunu işitince fena halde içerlemiş. Evin yanından ayrılmış...

Ertesi gün emrederek üç kızı yanına çağırmış. En büyük kızı bir şerbetci ile, ortancayı bir ekmekci ile evlendirmiş, küçük kızı da cellâtlara teslim etmiş.

Cellâtlar kıza acımışlar. Gömleğini bir kuş kanı ile boyıyarak padişaha vermişler. Kızı da bir dağ başına bırakmışlar.

Kız taşlar üzerinde ağlarken bir ihtiyar geçiyormuş, bunun haline acımış ve onu yanına alarak evine götürmüş. Kızı kendi avlâdı gibi sevmeğe başlamış. O kadar sevmiş ki bir dediğini iki yapmıyormuş.

Kız büyümüş, daha ziyada akıllanmış. Bir gün bir kurnazlık düşünmüş. Akşam ihtiyar eve geldiği zaman, kızı kaşları çatık bir halde bulmuş. Telâşa düşmüş;

— Ne oldun kızım ? Hasta mısın? Demiş.

Kız :

— Evet baba hastayım, cevabını vermiş.

İhtiyar sormuş :

— Neden hastasın ? Bir şeye mi canın sıkıldı, demiş.

Kız ceyap vererek :

— Bu gün buradan mor elbiseli bir kadın geçti. Bu elbise benim çok hoşuma gitti. Bir tane de benim olsun istedim. Olmadı da ona üzüldüm, demiş.

İhtiyar kızı sevmeğe başlamış :

— Üzülme kızım, sana yarın o kumaştan alırım, demiş.

Ertesi gün kumaş alınmış ve o gün terziler tntularak akşama kadar elbise bitirilmiş. Gece olmuş, herkes yatmış. Kız mor elbiselerini giymiş ve güzelce süslenerek, her kes uykuda iken sokağa çıkmış, doğru padişahın sarayına gitmiş. Kapıyı vurmuş, Nöbetçi :

— Kim o, diye seslenmiş.

Kız :

— Aç, benim şekerim, senin için geldim, demiş.

Nöbetçi kapıyı açmış. Karşısındaki çok güzel kıza hayran olmuş, kızı doğru odasına almış.

Nöbetçi, kıza :

— Senin ismin ne, demiş.

Kız da :

— Mor Menekşe, diye cevap vermiş.

Bir az sonra kız susamış ve nöbetçiden su istemiş. Nöbetçi :

— Dur sana kendi suyumdan vereyim, demiş.

Kızın buna canı sıkılmış :

— Yok ben padişahın iyi suyundan isterim, demiş.

Nöbetçi iyi su getirmek için içeri gitmiş. Kız da bu esnada kaçmış ve doğru evine gelmiş. Her kes uyurken yatağına yatmış.

Nöbetçi su ile odasına geldiği zaman kızın kaybolduğunu görünce :

— Ah mor menekşem, vah mor menekşem nerdesin ? Ben ille mor menekşemi isterim, diyerek bağırmağa başlamış ve bütün saray halkını uyandırmış.

Padişahın çok canı sıkılmış :

— Bu adam mor menekşe deyip dururuyor, kapıyı ben bekliyeceğim, bakalım bu ne imiş görelim, demiş ve kapıcı olmuş....

Beri tarafta kız gene kaşlarını çatarak kendine hasta süsünü vermiş. İhtiyar neden hasta olduğunu sorunca :

— Bu gün buradan pembeler giyinmiş biri geçti, ona heves ettim, demiş.

Ertesi akşam pembe elbise yapılmış. Kız gece yarısı elbisesini giyerek doğru saraya gitmiş. Padişah kapıyı açmamış.

Kız yalvarmağa başlamış;

— Aman kapıcı, canım kapıcı, ben bu saraya senin için geldim, ne olur kapıyı aç, diye yalvarmış.

Padişah kıza kapıyı açmış. Kız karşısındakinin padişah olduğunu biliyor, fakat aldırmıyormuş. Karnı acıkmış ve bir az yemek istemiş. Padişah yemek getirmiş.

Kız :

— Siz yediriniz, demiş

Padişah kıza yemeği yedirmiş. Kız bu seferde :

— Bir az su getirin de elimi yıkıyayım, demiş.

Padişah kızın eline su dökmüş ve kız elini yıkadıktan sonra :

— İşte ben adama böyle su döktürürüm, demiş.

Padişah kızın zekâsına hayran olmuş ve onunla kırk gün kırk gece düğün yaparak evlenmiş. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine...

ZANNİ OĞULLARI

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellâl iken, ben babamın beşiğini sallar iken, fakir bir karı koca varmış. Her ikisi de ihtiyarmış. Bunların üç erkek evlâdı varmış. Bu fakir ailenin mal olarak da bir eşeği varmış, bu eşekle dağdan odun keserek satarlar ve aldıkları para ile nafakalarını temin ederlermiş.

İhtiyar adam bir gün hastalanmış ve artık öleceğini anlamış olacak ki, çocuklarını karşısına çağrımış, onlara nasihat vermiş, vasiyetini söylemiş:

— İşte size miras olarak eşeği bırakıyorum, sakın kavga etmeyin, bunu paylaşın ve ihtiyacınızı temin edin, demiş.

Ve nihayet adamın hastalığı ziyadeleşmiş, bir gün ansızın ölüvermiş.

Çocuklar, babalarının ölümü üzerine hiç kavga etmemişler ve onun vasiyeti üzerine her gün sıra ile birer defa dağa odun kesmeğe gitmişler.

Bir sabah uykudan kalktıkları zaman bir de bakmışlar ki ahırda eşek yok. Birisinin çaldığını anlıyarak o kimseyi bulmağa karar vermişler ve yola çıkmışlar.

En büyük çocuk, kardeşlerine:

— Eşeği çalan Kösedir, demiş.

Ortanca:

— Köse ise yolu kısadır, demiş.

En küçük oğlan da:

— Yolu kısa ise, adı da Musadır, demiş.

Böyle konuştuktan sonra yollarına devam etmişler. Günlerce gitmişler. Ovalar, dağlar aşmışlar, yolda bir adama raslamışlar.

Büyük oğlan:

— Bu adam kösedir, demiş.

Öteden hemen ortanca atılmış:

— Devam edecek —

Naki TEZEL

İSTANBULDA HALK TEDAVİ USULLERİ

(Geçen sayıdan devam)

74 — **Belsoğukluğu**: Patlıcanın ortası oyularak külde pişirilir ve ılık ılık aleti tenasüliye üzerine konur.

75 — **Mide de dert olması**: Her hangi bir sebeble mideye kurbağ, kertenkele, yılan vesaire kaçarsa buna mide de dert var denir, bunu düşürmek için Karaturp ezilir ve suyu içilir.

76 — **Basur**: Maydanoz yaprakları ve kökü zeytin ile haşlanır ve bu lapa (anus = şerc) e konursa iyi gelir.

77 — **Belsoğukluğu**: Maydanoz suda kaynatılır ve bu bir oturak içine konarak üzerine, yani buğusuna hasta oturtulur. Hastalık iyi olmazsa da sancıyı giderir.

78 — **Sidik zoru**: Saman, süt, ayrık otu kaynatılır ve buğusu üzerine hasta oturtulur.

79 — **Kasık şişmesi**: Ayrık otu suda kaynatılır ve koyu bir lapa halinde kasıktaki şişler üzerine konur. Tesiri çoktur.

80 — **Kasık şişmesi**: Kepek de suda kaynatılarak lapası şişler üzerine konursa iyi gelir.

81 — **Sidik zoru**: Isırgan otu suda kaynatılır ve bu süzülerek suyu içilir; geri kalan posası da tenasül uzvu üzerine konur.

82 — **Tifo**: Tifolu hastaya ekşi verilmez, verilirse hastanın delireceğine dair halk arasında bir kanaat vardır. Hasta iyi olana kadar et verilmez. Fakat iyi olmaya başlayınca kanlı kanlı et verilir.

83 — **Basur**: Meşe ağacının pelit veya palamut denilen meyvesi ateşde pişirilerek fındık gibi yenir.

84 — **Dil altında kurbağcık**: Sarımsak dövülür ve dil altına konur. Sarımsak, salyaları akıttğından ağız bir az açık tutulur. Bu suretle kurbağcık geçirilir.

85 — **Verem**: İlk devrede ise, bir köpek yavrusu kesilir pişirilerek hastaya haberi olmadan yedirilir.

86 — **Verem**: İlk devrede ise; koyun ciğeri ortasından yarılarak hastanın sırtına bağlanır.

87 — **Verem**: Eşek sütü kaynatılarak içilir.

88 — **Göğüs darlığı**: Deniz kadayıfı kaynatılır ve içirilir, göğsü yumşatır.

89 — **Çıban delmek için**: Latilokum veya tahin helvası çıban üzerine konur. Çıbanı hem deler ve hem de işletir.

90 — **Boyun şişi**: Elma pişirilir, üzerine papatya konur ve bu boğaza bağlanırsa boğaz ağrısını geçirir.

91 — **Çocuk karın ağrısı**: Marsuma yaprağı alınır ve bu dövülerek suya çıkarılır. Bu sudan hastaya içirilir ağrı geçer.

92 — **Çocuk karın ağrısı**: Soğan döğülür ve bunun suyu alınarak çocuğa içirilir.

93 — **Karın ağrısı**: Barut su ile ezilerek içilir.

94 — **Karın ağrısı**: Bahçe kâfurusu (Yeşil bir nebat) dövülerek suyu çıkarılır ve bu içilir.

95 — **Çarpıntı**: Pelin denilen nebatın yaprakları yıkanarak bir kaba konur, üzerine toz şekeri konur ve limon sıkılır. Bütün bunlar yirmi gün bırkılır. Bunu müteakip yapraklar ezilir, suyu çıkarılır. Bu su içilirse çarpıntı için birebirdir.

96 — **Karın ağrısı**: Kül, suya konarak çalkalanır ve süzülür. Hasıl olan süzüntü içilir.

97 — **Uyuz**: Dişbudak ağacından bir ocak kadar yakılr ve külü, su ile karıştırılarak macun yapılır ve bütün vücuda sürülür, epey bir müddet durduktan sonra yıkanılır vücut pirü pâk olur.

98 — **Çıban**: Ebegümeci yaprakları suda kaynatılır ve bu lapa halinde bir bez içinde çıbanın üzerine konur. Çıbanın içindeki bütün cerahati dışarı çıkarır ve deliğini kapatır, dümdüz eder.

99 — **Kabız**: Gül çiçeğinin yaprakları koparılır ve geride beyaz parçalar kalır. İşte bu parçalar kaynatılarak içilirse ishal verir.

100 — **Öksürük**: Havlican ile zencefil karıştırılarak kaynatılır ve içilir.

101 — **Basur**: Mazı, taş veya demir havanda dövülür ve toz şekeri ile karıştırılarak yenir. Veyahut da, sigara kâğıdına sararak hap gibi yutulur.

102 — **Mayasıl**: Ağaçlarda bulunan kabuklu sümüklü böceklerden bir okka kadar toplanır ve sıcak suda bunlar haşlanır, bu zaman sümüklü böcek kabuğunu bırakarak suya çıkar. Sümüklü böcekler sudan çıkarılarak zeytin yağı içinde bir tavada kızartılır, buda mayasıllı adama yedirilirse mayasılını keser.

103 — **Mayasıl**: Kirpi eti pişirilerek yenir.

104 — **Mayasıl**: Duvarlarda bulunan ısırgan toplanır ve kaynatılır suyu içilir.

105 — **Mayasıl**: Yine duvarlarda bulunan yapışkan otu kaynatılarak içilir.

106 — **Mayasıl**: Yabani kavun (karga düveleği) çayırlardan topla-

narak havanda ezilir, suyu alınarak posası atılır. Bu su ile leblebi unu karıştırılır ve hap yapılır. Bu hoplardan sabah üç, akşam iki tane aç karnına yenir.

107 — **Mayasıl**: Selviden düşen kuru kozalaklar kavrulur, dövülür ve toz şekeri ile karıştırılarak sabah akşam kaşık kaşık yenir.

108 — **Mayasıl**: Gül burunu denen ve gül yapraklarının döküldükten sonra kırmızı renkte geriye kalan gül meyvası vardır. Bunlardan bir kilo kadar az su içinde kaynatılır ve bunu müteakip bir tülbentten süzülür. Bu süzüntü bir müddet sonra koyulaşır, murabba şeklini alır, bu yenirse mayasıla iyi gelir. Tülbentte kalan posa da kaynatılarak içilirse ameli geçirir.

109 — **Mayasıl**: Ağaç mürverinin çiçeğini döktükten sonraki kalın tohumundan iki üç tanesi yutulursa mayasıla iyi gelir.

110 — **Yanık**: Tahin yanık olan yerlere sürülürse kurutur ve geçirir.

111 — **Uçuklama**: Uçuk olan yere zeytin yağı sürülür ve üzerine kara biber ekilir.

112 — **Uyuz**: Uyuz olan yere sabun sürülür, bunun üzerinede aşağıda yazılan merhemden sürülür.

Bu merhen şöyle yapılır: Kükürt kireçle beraber karıştırılır ve hepsi birden zeytin yağı ile halledilerek merhem yapılır.

113 — **Sarılık**: Haraza (hayvanlarda kara ciğer nahiyesinde bulunur. Her hayvanda yoktur) alınır ve yutulursa sarılığı keser.

114 — **Sarılık kesme**: Bu işi alışık ve işin ehli olan adamlar yapar. Sarılıkta söylenildiğine göre hastanın damarları sarı olur, gözleri iplik iplik sararır. Bu zaman dil altından ve alın ortasından ustura ile iki çizgi çizilir, tabiri diğerle sarılık kesilir.

115 — **Hararet kesmek**: Demirhindi ıslatılır ve bunun suyu içilir.

M. Naci Ayral

KASTAMONİLİ AŞIK FEVZİNİN KOŞMALARI

— Geçen sayıdan devam —

Ne kadar da hazin hazin sesin var
Çimenli, lâleli dağlarda bülbül
Yürü can evine kon kafesin var
Gülün bekler seni bağlarda bülbül.

*

Açıldkça güller güler nazeyler
Anınçün bülbülü serfiraz eyler
Kuş diliyle göya keşfüraz eyler
Halinden soran yok ağlar da bülbül.

*

Bu acıklı sevda bağrıma çöker
Ahettikçe Fevzi belimi büker
Koncaların gözlerine kan döker
Matem çeker kara bağlar da bülbül

*
* *

Tüyleri kırmızı, pullu allı kuş
Bir vakit kafeste nağme ederdi
Bozulmuş cünbüşü vah zavallı kuş
Her tarafa uçuşurdu giderdi

*

Yazık olsun lânesinden ayrıldı
Babasından anasından ayrıldı
Yavrusundan danesinden ayrıldı
Anın da halince var imiş derdi.

*

Gözlerimi Fevzi kana boyardım
Hazin hazin bir sedayı duyardım
Bülbülümü uykusundan uyardım
Güler miydi, ağlar mıydı, niderdi ?

*
* *

Yahşi yaman defterime kaydoldu
Ey nazenin adabını takın geç
Bu yerlerde çok âhular saydoldu
Korkuludur bu yerlerden sakın geç

*

Ruha sıklet verir sancı değiliz
Tatlı dillerdeniz acı değiliz
Kıymayız bir cana avcı değiliz
Uzak geçme, uzak geçme yakın geç.

*

Geçirme vaktini ney ile meyle
Âkil isen Fevzi bir mürşit peyle
Terakki devridir terakki eyle
Bir göz gezdir her tarafa bakın geç

*
* *

Âdemlikte kabiliyet şart imiş
Her iğri ağaçtan yay olur mu hiç
Bu darbı meseli arifler demiş
Tama'kâr lokması pay olur mu hiç ?

*

Her taş cevher olmaz cevher başkadır
Her şecer öd olmaz anber başkadır
Şap, şeker bir değil, şeker başkadır
Semerci kamışı ney olur mu hiç ?

*

Her kişinin Fevzi tezkıyesi var
Mektebi edepten terbiyesi var
Anın da halince tasfiyesi var
Çayır çimeninden çay olur mu hiç ?

*

Güzellere çirkinlere dokunur
Güneşten de cemalini setreyle
Cemalinden nur ayeti akunur
Bilmeyene kemalini setreyle.

*

Olur olmaz yere sakın gitme gel
Hâri has içinde olup bitme gel
Dameni iffetin telvis etme gel
Gencinei visalini setreyle.

*

Kuş kondurma imrendiğin kafese
Heves etme Fevzi tehi nefee
İnsaniyet fehmetmeyen nakise
Bildirmeyip bu halini setreyle.

*
* *

Erkek teke koç olsa da razıyım
Zan edersem tavuk iyi gelecek
İki değil üç olsa da razıyım
Sabrederim kuzu gibi gelecek.

*

Kim aldanır beyin aldatmasından
Yağlıca toklunun kaynatmasından
Vaz geçemem piliç kızartmasından
Ya derisi, yahut dibi gelecek.

*

Kuzuyum bağrımı delemem dedim
Kanlı göz yaşımı silemem dedim
Bu nasıl lisandır bilemem dedim
Dudu dillim dedi bibi gelecek.

* * *

Suretine bakma ufacık bir şey
Bir kıl ucu bir dibaye hav olur
Görmezmisin ne sedalar verir ney
En çürük dediğin yanar kav olur.

*

Açılan bir konca solsa gerektir
Bu gün doğan yarın ölse gerektir
Her kişi ettiğin bulsa gerektir
Avcı dahi bir avcıya av olur.

*

Bir kavim var Fevzi ateş saçarlar
Riya âleminde bayrak açarlar
Ariflerin meclisinden kaçarlar
Sofulara o pazardan sav olur.

* * *

Ramazan da geçti, bayram da geçti
Bize ne baklava, ne börek geldi
Vişviş de bitti, ikram da geçti
Bir gece düşümde bir çörek geldi.

*

Behey mürüvvetsiz, behey bî vefa
Yetmez mi ettiğin bu cevri cefa
Düdük makarnası isterdin amma
Unuttun bizleri dünbelek geldi

*

Murat ve maksuda Fevzi erildi
Altımıza minder, yatak serildi
Mâşuktan âşıka bir şey verildi
İsmini söylemem kelebek geldi

* * *

Yine seyyahatin vakti geliyor
O yüzden verilmiş rızkı nasibim
Ayrılık okları bağrım deliyor
Ellerine kına yaksın rakibim.

*

Akraba, ehibba karar ederlar
Hakkımda kin tutup firar ederler
Ne haya ederler, ne âr ederler
Bu ne hikmet vatanımda garibim.

*

Bir zatın namını takdis ederim
Methi şerifini nefis ederim
Fransızca bir az tedris ederim
Eğer talim eder ise habibim.

*

Müteallim Fevzi sadık âşıktır
Aşkın ateşinden kalbi yanıktır
Bu sıfatı âli vasfa lâyıktır
Muallimim, muhteremim, edibim.

* * *

Ahseni surette halk oldu insan
İnsan insanlığı öğrenmelidir
Lazımdır insana ulûmu irfan
Evvel irfanlığı öğrenmelidir.

*

Devran nedir, erkân nedir bilmeli
Mizan nedir, izan nedir bilmeli
Hakikaten vicdan nedir bilmeli
Pâk vicdanlığı öğrenmelidir

*

Fıkaraya merhameti gözetip
Düşmüşlere inayeti gözetip
Misafire riayeti gözetip
Hak mihmanlığı öğrenmelidir.

Toplayan
Talât Mümtaz Yaman